

ARVOKUMOUS JATKUU. JATKO-OSA HILJAISALLE VALLANKUMOUKSELLE

Ronald Inglehart (1990): *Culture Shift in Advanced Industrial Society*. Princeton University Press.

Kirja on jatkoa Ronald Inglehartin *Silent Revolution* -teokselle, jossa hän laajasti pyrki markkinoimaan uutta postmaterialismi-käsitettään. Toivottavasti lukijat viivähtävät usean hetken kirjan alun kuviossa, jota voidaan pitää eräänlaisena postmaterialismin tutkimusohjelmalla. Tätä kattavaa esitystä, joka sellaisenaan oli jo *Silent Revolution* -kirjankin alussa, ei ole kovinkaan paljon lainailtu muissa tutkimuksissa. Siihen perehtyminen olisi ehkäpä oikaissut monia Inglehartiin liitettyjä väärinkäsityksiä.

Inglehart ei itsekään etene esittämänsä kuvion mukaisesti vaan lähtien yleisistä kulttuuri yhteyksistä laskeutuu haastatteluaineistojen avulla kansalaisten mielipiteiden pariin, joissa sitten kartoitetaan kaikkea mahdollista abortista ydinvoimaan ja puoluesamastumisesta neuvostovastaisuuteen. Kaikkea mahdollista pyritään aina selittämään postmaterialismilla. Poliitiikan tutkimuksessa inglehartilainen viitekehys on saanut ainakin arvotutkimuksessa niin määräävän aseman, että muiden arvojen mittaaminen on jäänyt tyystin tämän varjoon. Tämä lienee yksi painava — muttei ainut — syy miksi politiikan tutkijoiden tulisi tutustua tähän teokseen.

Postmaterialismin käsite on johdettu psykologisesta tarveteorista, jossa lähdetään Maslow'n tarvehierarkiasta ja tämän pohjalta selitetään siirtymistä materialistisista arvoista postmaterialistisiin. Tässä kehityksessä on tullu uuden hyvinvointivaltion myötä yhteiskunnalliseen tilanteeseen, missä ei tarvitse tyydyttää enää perinteisiä fyysisiä perustarpeita vaan on mahdollisuus nousta sosiaalisten tarpeiden tasolle ja jopa pyrkiä itsensä toteuttamiseen. Tässä uudessa kirjassa lähtökohta on osin sama, mutta nyt kulttuuri tulee voimakkaammin kuvaan mukaan arvoihin vaikuttavana tekijänä. Tässä suhteessa kirja onkin enemmän eurooppalainen kuin *Silent Revolution*. — Onko synnä sitten Inglehartin uusi eurooppalainen väimo vai jokin muu?

Eurooppalaiseksi kirjan tekee sekin, että siinä enää ei tarkastella puhtaan amerikkalaisesti kaikkia vastaajia omana klippinä vaan nyt pyritään etsimään eroja myös maiden väliltä. Tässä maiden välisessä tarkastelussa käytetään toisaalta haastatteluaineistosta saatuja keskimääräislukuja väestön sijoittumisesta tietyille asenneakseleille ja toisaalta niin sanottua kovaa dataa: BKT:ta, taloudellista kasvua, itsemurhien määrää jne. Tässä vertailussaan Inglehart pyrkii osoittamaan, että tietyt kehityssuunnat ovat voimakkaasti sidoksissa postmaterialistiseen kehitykseen.

Alkuperäiselle lähtökohdalleen uskollisena Inglehart vannoo vieläkin postmaterialistisen asenneulottuvuuden yksiuotteisuuteen. Vaikka kritiikkiä tätä yksiuotteisuutta vastaan on esitetty laajasti, niin Inglehart hyvin pai-

nokkaasti tässäkin teoksessaan vakuuttaa, että kyse on yksiuotteisesta asenneulottuvuudesta. Ihmettelystä aiheutuu kuitenkin se, että Inglehart käyttää tätä omaa luokitustaan 3- tai 4-luokkaisena, muttei koskaan selitä, minkä vuoksi on valittu joko kolmi- tai neliluokkainen luokitus.

Inglehartilla on käytössään varsin laajat empiiriset haastatteluaineistot, erityisesti vuosittaiset eurobarometri-tutkimukset, joiden pohjalta hän operoi yli sadantuhannen haastattelun aineistolla. Näiden lisäksi hänellä on käytössään laaja 1980-luvun alussa tehty World Value Survey -aineisto ja Political Action -projektin kahdeksan maan aineistoa ja sen jatkoksi kerätty paneeliaineisto Yhdysvalloista, Saksasta ja Hollannista. Tämän paneeliaineiston analyysissä kirja antaakin ehkä teoreettisesti ja metodologisesti kaikista eniten. Paneeliaineiston analysoinnin viitekehyyksiksi Inglehart esittää Markovin ketjumallin, mustavalkoisen mallin ja piilevien asenteiden mallin, joita hän pyrkii sitten hyödyntämään omassa analyysissään. Lisrel-mallilla tehdyllä analyysillä hän osoittaa, että arvorakenne on suhteellisen pysyvä ainakin kolmen maan paneeliaineistojen perusteella.

Suurta yleisöä ja myös yhteiskuntatieteilijöitä kiinnostavat enemmänkin ne vertailut, joita on tehty eri maista haastattelututkimuksen tietoihin sekä virallisiin tilastoihin nojautuen. Näiden avulla voidaan arvioida kunkin maan kehitystasetta. Perinteisten länsi-eurooppalaisten maiden sekä USA:n, Kanadan ja Meksikon lisäksi Inglehart käyttää haastattelutietoja, joita on kerätty Puolasta ja Unkarista, ja lisäksi myös pienimuotoisia tuloksia Kiinasta ja Hongkongista. Massiivisen arvoihin liittyvän datan ohella Inglehart vyöryttää lukijan eteen suunnattoman määrän erilaista tietoa. On kysytty puolustustahtoa, suhdetta aborttiin ja avioeroon, puolueiden poliittista kannatusta jne. Tämä vyöry on kuitenkin sidottu eri lukuihin, joista suurin osa on jo ennakkolta julkistettu alan ammatillisissa aikakauslehdissä. Tämä on tietty puute kirjan rakenteessa, sillä sirpalemaisudesta seuraa toistoa. Kirjasta puuttuu selvä punainen lanka, ellei sitten punaisena lankana voida pitää todistelua postmaterialisuuden yksiuotteisuudesta ja yhteyksistä varsin monenlaisiin asioihin.

Ehkäpä kirjan parasta antia on sen loppuosassa oleva poliittisen toiminnan selvittely, jossa pyritään uuteen, kognitiiviseen mobilisaatioon perustuvaan typologiaan. Tämä typologia koostuu kognitiivisesta kyvystä, jota on mitattu poliittisten asioiden keskusteluaktiivisuudella ja koulutuksella, sekä puoluesidonnaisuudesta, missä mittarina on puolueläheisyys. Typologian avulla on löydetty uudentyyppinen poliittinen osallistujatyyppi (kognitiivinen, ei-puoluesidonnainen), joka osoittautuu näissä tarkasteluissa erityisen postmaterialistiseksi tyyppiä. Näiden ominaisuuksien pohjalta tätä tyyppiä pidetään uusien sosiaalisten liikkeiden synnyn peruselementtinä.

Euroopan integraatio, jonka pohjalta suuri osa kirjassa käytetystä aineistostakin on luotu, on voimakkaasti muovaamassa kirjan loppuosaa. Siinä tarkastellaan erityisesti Yhdysvaltojen ja Euroopan maiden välisiä suh-

teita ja ihmisten asennoitumista erityisesti Yhdysvaltoihin. Näissä tarkasteluissa havaitaan, että postmaterialistiset ihmiset katsovat Yhdysvaltojen sekaantumisen Euroopalle haitallisena, ja toisaalta nämä postmaterialistit integroituvat eurooppalaisuuteen voimakkaammin kuin perinteiset materialistit.

Mitään teoreettista synteesiä Inglehart ei tässäkään teoksessaan pysty postmaterialistisuuden ja uuden yhteiskunnallisen kehityksen pohjalta luomaan, mutta tämä kirja on toki lukemisen arvoinen. Valtavine datakokoelmineen se varmaankin antaa viitteitä moneen uuteen tutkimukseen, ja toisaalta pystyyhän sen informaation avulla arvioimaan monen maan tilannetta nyt ja tulevaisuudessaakin.

Kirjan loppuluku on erittäin mielenkiintoinen. Poiketen amerikkalaisista politiikan tutkimuksen teoksista siinä käsitellään kaikkia mahdollisia asioita maan ja taivaan väliltä. Sadan metrin juoksusta siirrytään maratonille, asevarusteluun, Vietnamin sotaan jne. Liekö sitten tutkimusaihe ja postmaterialismi vaikuttanut kirjoittajaan, sillä kirjoittajan mielipiteet ydinvarustelun hulluudesta ja kehitysavun autuaallisuudesta ovat jokaisen postmaterialistisesti suuntautuneen allekirjoitettavissa.

Inglehart esittää oman visionsa erityisesti Itä-Euroopan kehityksestä ja Neuvostoliitosta. *Pääoman* tilalle hänkin toisi teoksen »Informaatio», sillä hän näkee viestintävälineiden kehityksen erääksi keskeiseksi tuotannon välineeksi. Pelkkä perusinfrastruktuurikehitys ei ole Inglehartin mielestä riittävä tae taloudelliselle ja yhteiskunnalliselle kehitykselle, vaan sen vauhdittamiseksi tarvitaan myös arvojen uudistusta kansalaisyhteiskunnan rakentamiseksi. Sananvalta työpaikoilla ja muu sosiaalinen organisoituminen on myös kansanvaltaisen järjestelmän kehityksen edellytys.

Inglehart kritisoi Marxia liian yksipuolisesta taloudellisen kehityksen merkityksen painottamisesta. Eikö kirjoittaja sitten näe malkaa omassa silmässään vannoessaan kaiken aikaa ja kaikissa asiayhteyksissä postmaterialismin nimiin?

RISTO SÄNKIAHO